

การประเมินผลสัมฤทธิ์หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง
(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
โดยใช้แนวคิด BALANCE SCORECARD (BSC.)

The Achievement Assessment for Bachelor of Political Science Program in Government
(B.Pol.Sc. 2020) of Mahamakut Buddhist University by Balanced Scorecard Concept

พระมหาอรุณ ปณฺญารุโณ
ดร.กัญจira วิจิตรวัชรารักษ์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Phramaha Arun Phanyaruno
Dr.Kanjira Wijitwatcharak
Social Sciences Mahamakut Buddhist University
Email: worachet.th@mbu.ac.th

วันที่รับบทความ: 30 พฤศจิกายน 2565; วันที่แก้ไขบทความ 19 ธันวาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2565

Received: November 30, 2022; Revised: December 19, 2022; Accepted: December 30, 2022

บทคัดย่อ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีเจตนารมณ์การผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีความรอบรู้และมีความประพฤติที่เหมาะสมบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม จริยธรรมและให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สนองตอบความต้องการของผู้เรียน สามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) ในองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านพัฒนาการของนักศึกษาที่ได้รับจากหลักสูตร ด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านงบประมาณและทรัพยากร 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของความเป็นมาตรฐานของหลักสูตรกับการตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 3) นำผลการวิจัยไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2566) ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานการณ์โลกในปัจจุบันและตลาดแรงงาน เป็นการวิจัยเชิงประเมินแบบผสมผสาน โดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard เป็นกรอบหลักในการวิจัย พื้นที่การวิจัยคือมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตและวิทยาลัย การวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 รูป/คน ประกอบด้วยผู้บริหาร คณาจารย์ ศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่าและผู้ใช้บัณฑิต โดยใช้วิธีการคำนวณของ Krejcie & Morgan วิเคราะห์และอภิปรายผลโดยใช้สถิติเชิงอ้างอิง และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 35 รูป/คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง การสัมภาษณ์เชิงลึก ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า การตีความ การวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงเนื้อความแล้วอภิปรายผลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการของนักศึกษาที่ได้รับจากหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X}=3.92$) การพัฒนาและความร่วมสมัยของหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X}=4.11$) การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X}=3.53$) และงบประมาณและทรัพยากรของหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยระดับน้อย ($\bar{X}=2.28$) และความสัมพันธ์ของความเป็นมาตรฐานของหลักสูตรกับความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า มุมมองด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร มีความสัมพันธ์กับการตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 543, p = <.001^*$) ข้อค้นพบจากงานวิจัย คือ ผลลัพธ์การเรียนรู้และพัฒนารที่ได้รับจากหลักสูตรสะท้อนให้เห็นบริบทแห่งมหาวิทยาลัยที่สามารถผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่กับคุณธรรมอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ประเด็นสำคัญที่ควรปรับปรุงคือ การปรับลดขนาดของบางกลุ่มรายวิชาลง การเพิ่มทักษะด้านภาษาอังกฤษ ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21 มีความฉลาดทางอารมณ์ สามารถครองตน ครองคน และครองงานได้

คำสำคัญ : การประเมินผลสัมฤทธิ์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, Balanced Scorecard, หลักสูตร
รัฐศาสตรบัณฑิต

Abstract

Mahamakut Buddhist University has the intention of producing graduates who are well-rounded and have proper conduct based on the principles of morality and ethics and in line with learning skills in the 21st century that aim to create new knowledge that meets the needs of learners. can be used to improve and develop teaching and learning to have more quality. The purpose of this article is to study 1) To evaluate the bachelor of political science program in government (curriculum revised in 2020) in four components of development of students received from the curriculum; curriculum development process Personnel development and budget and resources. 2) To study the relationship between the standardization of the curriculum and the response to the needs of stakeholders. and 3) Using research results to improve and develop the bachelor of political science curriculum. in accordance with the needs of the learners. current world situation and labor market. this research is a mixed assessment research using the balanced scorecard concept as the main research framework. The research areas are Mahamakut Buddhist University, campuses and colleges. The quantitative research used a sample group of 400 persons consisting of administrators, faculty members, current students alumni and establishment. The samples were calculated by Krejcie & Morgan's calculation method. The results were analyzed and

discussed using reference statistics. The qualitative research used the target group of 35 persons. The research process used the purposive selection method, in-depth interview, examination of triangular data, interpretation, textual analysis and synthesis, and discussion of descriptive results.

The results showed that collegian development gained from the course have a very average level ($\bar{X}$ =3.92). The curriculum development and curriculum contemporary have a high level ($\bar{X}$ =4.11). The development of educational personnel have a high ($\bar{X}$ =3.53) and budget and course resources have a low ($\bar{X}$ =2.28). The relationship between curriculum standardization and the ability to respond to the needs of stakeholders found that the curriculum development process perspective It is related to the response to the needs of the stakeholders. Statistically significant ($r = 543, p = <.001^*$) The research findings are that the learning and developmental outcomes obtained from the curriculum reflect the university context that can produce graduates with knowledge and morality at a satisfactory level. Important issues that should be improved are: Reducing the size of some subject groups Increase your English skills Learners have the knowledge and skills of the 21st century, are emotionally intelligent, able to dominate themselves, dominate people, and dominate jobs.

Keyword: The Achievement Assessment, Balanced Scorecard, Mahamakut Buddhist

University, Bachelor of Political Science

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) ทำให้ทักษะที่จำเป็นสำหรับคนในยุคศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างไปจากยุคศตวรรษที่ 20 โดยสิ้นเชิง ทั้งนี้เนื่องจากงานที่เคยใช้คนทำงานกับเครื่องจักรกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เพราะคอมพิวเตอร์ปัญญาประดิษฐ์หรือ AI และเทคโนโลยีโทรคมนาคมได้ขยายขีดความสามารถจนสามารถทำงานแทนที่คนได้ ทำให้สัดส่วนของแรงงานลดลงในงานที่ใช้การสัมผัสหรือการรับรู้อย่างจำเพาะและงานที่ใช้แรงงานทำแบบซ้ำ ๆ โดยป้อนคำสั่งให้ระบบคอมพิวเตอร์ทำงานแทน แต่สัดส่วนของแรงงานระดับชาติบางส่วนที่เพิ่มขึ้นได้กลายเป็นงานที่เน้นการคิดอย่างผู้เชี่ยวชาญและต้องใช้ในการสื่อสารที่สลับซับซ้อนซึ่งเป็นงานที่คอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำแทนได้ ดังนั้น กระบวนการผลิตบัณฑิตระดับอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว (Disruption) การจัดการศึกษาที่จะมุ่งให้นักศึกษาและบัณฑิตมีทักษะการเรียนรู้ที่จะ

ใช้ชีวิตอย่างชาญฉลาดและมีคุณภาพในยุคนี้ จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของสถาบันการศึกษาและมหาวิทยาลัยเป็นอย่างยิ่ง ความท้าทายในด้านกระบวนการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และที่สำคัญก็คือ ทักษะการเรียนรู้ที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ส่งผลให้ต้องเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการอย่างเป็นระบบที่สามารถผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

วิจารณ์ พานิช (2555) ได้กล่าวถึงทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความสำคัญแต่ยังไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชาควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของลูกศิษย์โดยที่ครูจะเป็นผู้ช่วยแนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียน/นักศึกษาแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาองค์รวมแล้วจะเห็นได้ว่า ในกระบวนการจัดการศึกษานั้น มีองค์ประกอบสำคัญที่มีความสัมพันธ์กัน คือ คน (Human) องค์ความรู้ (Knowledge) และสังคม (Social) ระบบการศึกษาไม่ว่าจะเป็นของสังคมใดหรือประเทศใดก็ตามจัดเป็นการศึกษาที่มีลักษณะเป็นสากลที่เป็นการจัดการที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนโดยเฉพาะเป็นการจัดการศึกษาให้กับคนที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นผู้ใหญ่แล้วเพื่อออกไปพัฒนาสังคมและประเทศชาติ การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างจากระดับอื่น โดยเฉพาะประเด็นสำคัญที่อาจารย์ผู้บรรยายต้องเข้าใจตรงกันคือ จุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษา ธรรมชาติของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาและหลักสูตรสามารถเชื่อมโยงเข้าไปสู่บริบททางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าสถาบันอุดมศึกษาจะต้องทำหน้าที่เกี่ยวกับคน องค์ความรู้และสังคม ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษาจึงได้กำหนดตามหลักสากลในรูปแบบของพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (เรณูมาศ มาอุ่น, 2559) อย่างไรก็ตามเพื่อให้กระบวนการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยคำนึงถึงผลผลิตคือคุณภาพบัณฑิตเป็นหลักแล้ว จำเป็นที่สถาบันการศึกษาและมหาวิทยาลัยต้องพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง เครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษาคือหลักสูตร เนื่องจากหลักสูตรเป็นแผนหรือแนวทางในการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบที่ชี้แนะให้ผู้บริหารการศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้พยายามจัดสรรประสบการณ์ทั้งหมด ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ให้แก่ผู้เรียนหรือเยาวชนในชาติเพื่อให้เยาวชนหรือพลเมืองของชาติให้ได้พัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้ ทักษะและคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาชาติ (กาญจนา कुमारักษ์, 2540) หลักสูตรจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง ทั้งนี้ก็เพราะมนุษย์เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะใช้ประโยชน์ของการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ให้มากขึ้นโดยลำดับ (บันลือ พงกษะวัน, 2543) หลักสูตรจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา นักพัฒนาหลักสูตรจะต้องมีการวางแผนและเตรียมการให้การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรดำเนินการไปอย่างมีกฎเกณฑ์และสอดคล้องกับผู้เรียนและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2559) การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกประเภทเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์

ที่กำหนดไว้และยังต้องวางแผนประเมินให้ทราบชัดว่าการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนนั้นได้บรรลุตามความมุ่งหมายและจุดจริงหรือไม่ เพื่อผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจะได้รู้และคิดอ่านแก้ไข ปรับปรุงต่อไป หลักสูตรที่ดีและเหมาะสมต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ ๆ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา สังคม การเมืองและการปกครองประเทศ ตลอดจนความก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ (กาญจนา คุณารักษ์, 2556)

ประเด็นที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) คือ การประเมินหลักสูตรซึ่งการประเมินหลักสูตรจะทำให้ทราบถึงแนวโน้มว่าควรพัฒนาหลักสูตรไปในทิศทางใดซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2560) ที่ว่าการประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตรโดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน และสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นว่าเป็นอย่างไร มีคุณค่าดีหรือไม่ เพียงใดหรือได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขซึ่งการพิจารณาหลักสูตรว่าบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ นั้นและเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องจากการบริหารจัดการให้เกิดผลดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นว่าการนำหลักสูตรไปใช้จะได้ผลมากน้อยเพียงใดและเป็นขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร (สุณีย์ ภูพันธ์ุ, 2553) และเป็นการพิจารณาคุณค่าของหลักสูตรโดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ ในการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตร

จากการสังเคราะห์แนวคิดของการพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ สรุปประเด็นสำคัญได้ว่าการประเมินหลักสูตรมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรซึ่งเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร และบุคลากร ทางการศึกษาทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับหลักสูตร ซึ่งการประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายที่จะรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร (Oliva, 1992) เมื่อพิจารณาแล้วสรุปได้ว่าการประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ (1) รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective-Based Model) เป็นรูปแบบที่มุ่งดูผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เช่น รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler) ครอนบาค (Cronbach) เคริกแพตทริก (Kirkpatrick) เป็นต้น (2) รูปแบบการประเมินตัดสินคุณค่า (Judgmental Evaluation Model) เป็นรูปแบบที่มุ่งให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศสำหรับกำหนดและวินิจฉัยคุณค่าของโครงการนั้น ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสเตค (Stake) สคริฟเวน (Scriven) โพรวิส (Provus) เป็นต้น และ (3) รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision-Oriented Model) เป็นรูปแบบที่มุ่งให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกทางเล็กต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stuffle Beam) เวลช์ (Welch) อัลคิล (Akin) เป็นต้น (ทิศนา ขัมมณี, 2540)

นอกจากนี้ผู้วิจัยและคณะได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร พบว่า รูปแบบในการประเมินหลักสูตรที่ใช้ในอดีตที่ผ่านมาหลายรูปแบบด้วยกันซึ่งแต่ละรูปแบบก็มีองค์ประกอบในการกำหนดสิ่งที่ประเมินแตกต่างกันไป และเมื่อพิจารณาแล้วรูปแบบการประเมินที่ใช้แนวคิด

Balanced Scorecard (BSC) เป็นหลักการที่มีความเหมาะสมสำหรับใช้ในการประเมินที่ได้รับการยอมรับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ผู้ที่เป็นต้นคิด คือ แคปแลนและนอร์ตัน (Kaplan & Norton) โดยได้กำหนดกรอบของสิ่งที่จะต้องประเมินซึ่งมีประเด็นสำคัญที่ประกอบด้วย 4 มุมมอง คือ มุมมองด้านการเงิน (Finance), มุมมองด้านลูกค้า (Customer), มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal Process), และมุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Development), ซึ่งมุมมองแต่ละด้านจะต้องกำหนดตัวชี้วัดให้มีความสมดุลกัน และในช่วงระยะเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมาหลักการเกี่ยวกับ Balanced Scorecard (BSC) ได้รับความสนใจและแพร่หลายอย่างกว้างขวางจากผู้บริหารทั้งในองค์กรภาครัฐและเอกชน ในช่วงแรกความตื่นตัวในเรื่องของ Balanced Scorecard (BSC) เริ่มจากภาคเอกชนโดยมาจากบริษัทของต่างชาติที่เปิดในประเทศไทยจากนั้นค่อย ๆ ขยายมายังองค์กรของไทยขนาดใหญ่ ในปัจจุบันเริ่มขยายเข้าสู่องค์กรขนาดกลางและได้เริ่มเป็นที่สนใจของหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจมากยิ่งขึ้นตามลำดับ (Kaplan & Norton, 1996)

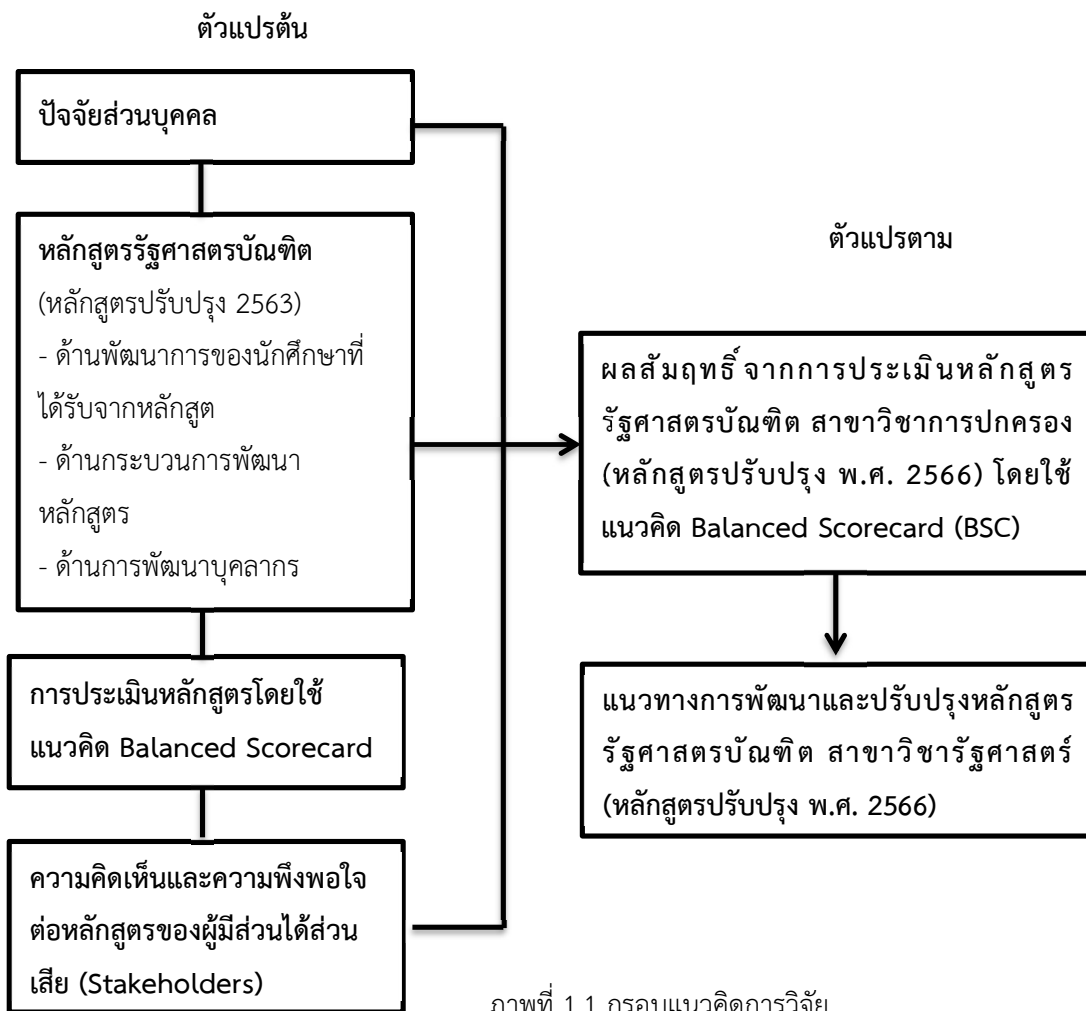
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐและอยู่ในการกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการโดยจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบัน (พ.ศ. 2565) ได้โอนย้ายไปสังกัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (อว) เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2562 ตามประกาศของพระราชบัญญัติกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์และรัฐศาสตร์ สาขาวิชาการปกครอง โดยเฉพาะหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ (ร.บ.) ซึ่งผู้วิจัยและคณะมุ่งหมายศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้จัดการเรียนการสอนตามระเบียบ คำสั่ง ประกาศและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) และสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ) ตลอดถึงระเบียบมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ว่าด้วยการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2559 และมีกระบวนการจัดการศึกษาที่พัฒนาผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทักษะ 5 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย (1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (2) ด้านความรู้ (3) ด้านทักษะทางปัญญา (4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ (5) ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนาเป็นหลัก แต่เมื่อสังคมโลกและประเทศชาติเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 ในส่วนของคณะสังคมศาสตร์ จึงมุ่งหมายที่จะพัฒนากระบวนการในการจัดการศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิตให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพเหมาะสมตามที่กล่าวแล้วข้างต้น เพราะหากกระบวนการจัดการศึกษาไม่สามารถผลิตบัณฑิตให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในศตวรรษนี้ ก็จะก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมาและอาจจะขยายความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยและคณะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินผลสัมฤทธิ์หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยใช้แนวคิดทฤษฎี Balanced Scorecard (BSC) โดยเห็นความสำคัญของการประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง และใช้การประเมินตามแนวคิด Balanced Scorecard (BSC) เพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรที่ใช้อยู่สอดคล้องกับ วสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของมหาวิทยาลัยหรือไม่ และ

หลักสูตรที่ใช้อยู่นั้น บรรลุตามความมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักสูตรไปใช้อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตร การบริหารหลักสูตร เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและหลักการประเมินดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา อนึ่ง ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาวิจัยเรื่องนี้เพื่อพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ให้มีคุณภาพและผลิตบัณฑิตให้ตรงกับความต้องการของสังคมปัจจุบัน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 จึงมุ่งให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สนองตอบความต้องการของผู้เรียน สามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และเพื่อผลสัมฤทธิ์สู่คุณภาพการศึกษาตามปรัชญามหาวิทยาลัยที่ว่า “ความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา” อันจะนำไปสู่ความเป็นสถาบันทางอุดมศึกษาที่มีคุณภาพในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) โดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard (BSC) ในประเด็นองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ (1) ด้านพัฒนาการของนักศึกษาที่ได้รับจากหลักสูตร (2) ด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร (3) ด้านการพัฒนาบุคลากร และ (4) ด้านงบประมาณและทรัพยากร
2. ศึกษาความสัมพันธ์ของความเป็นมาตรฐานของหลักสูตรกับความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในประเด็น 4 ด้าน คือ (1) มุมมองด้านพัฒนาการของนักศึกษาที่ได้รับจากหลักสูตร (2) มุมมองด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร (3) มุมมองด้านการพัฒนาบุคลากร และ (4) มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร
3. เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2566) ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานการณ์โลกในปัจจุบัน และตลาดแรงงานในอนาคต

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยประชากร (Population) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) กลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือการวิจัย กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การแปลผลข้อมูล และวิธีการทางสถิติสำหรับการใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (เทพศักดิ์ บุญยรัตน์, 2550) และผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ พร้อมทั้งการตรวจสอบสามเส้าข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์และสังเคราะห์แบบเชิงพรรณนา

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้ระเบียบวิธีวิทยา (Methodology) และองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

1) ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) กับหลักสูตรฯ ประกอบด้วยผู้บริหาร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร อาจารย์พิเศษ นักศึกษาชั้นปีสุดท้าย ศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า บัณฑิตใหม่ และผู้ใช้บัณฑิตของสถานที่ตั้งการศึกษา ประกอบด้วยระดับคณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยสาสนศาสตร์ 10 แห่ง และประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 2,500 รูป/คน

2) กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 335 รูป/คน (กำหนดตามตารางการคำนวณของ Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. 1970 อ้างถึงใน เทพศักดิ์ บุญรัตน์พันธ์, 2550) ผู้วิจัยได้กำหนดปรับจำนวนกลุ่มตัวอย่างขึ้นเป็น 400 รูป/คน และใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Specific Method) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึก (Insight) ในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กับกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร รองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการวิทยาลัย ตามสถานที่ตั้งการศึกษา ประกอบด้วยระดับคณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยสาสนศาสตร์ 10 แห่ง โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Specific Method) จำนวน 35 รูป/คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) ศึกษาโครงสร้างหลักสูตร ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) และการผลิตบัณฑิต หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะ วิทยาเขตและวิทยาลัย โดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard (BSC) ผ่านการสะท้อนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร อาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์พิเศษ บัณฑิตใหม่ นักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตร (ศิษย์ปัจจุบัน) ศิษย์เก่าและผู้ใช้บัณฑิต บนพื้นฐานขององค์ประกอบ 5 ด้าน คือ (1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (2) ด้านความรู้ (3) ด้านทักษะทางปัญญา (4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ (5) ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 4 ชุด และการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 1 ชุด

2) ศึกษาผลการประเมินหลักสูตรและมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษาตลอดหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร อาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์พิเศษ บัณฑิตใหม่ นักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตร (ศิษย์ปัจจุบัน) ศิษย์เก่าและผู้ใช้บัณฑิต

3) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรและผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis คือ จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunities) อุปสรรค (Threats) หลักสูตรและวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนการสอนและการผลิตบัณฑิตผ่านแนวคิด Balanced Scorecard (BSC) และการประเมินผลสัมฤทธิ์หลักสูตร รัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) ในประเด็นองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ (1) ด้านพัฒนาการของนักศึกษาที่ได้รับจากหลักสูตร (2) ด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร (3) ด้านการพัฒนาบุคลากร และ (4) ด้านงบประมาณและทรัพยากร

4) ศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้และการจัดทำหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานระดับอุดมศึกษา

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

เป็นการวิจัยเฉพาะพื้นที่ที่เปิดทำการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีในหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) จำนวน 10 แห่ง ประกอบด้วย (1) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการปกครอง (2) วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย (3) วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย (4) วิทยาเขตล้านนา (5) วิทยาเขตอีสาน (6) วิทยาเขตร้อยเอ็ด (7) วิทยาเขตศรีล้านช้าง (8) วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช (9) วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร และ (10) วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ และใช้เวลาตั้งแต่ 1 มีนาคม – 30 กันยายน 2565

4. เครื่องมือการวิจัยและสถิติ

กระบวนการการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาและสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลจากสื่อออนไลน์ ประมวลผลข้อมูล ศึกษาวิเคราะห์แล้วกำหนดขอบเขตประเด็นการสร้างเครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยการสร้างแบบสอบถาม (ฉบับร่าง) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรง (Validity) ความเที่ยง (Reliability) และการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (ซึ่งมีค่าเท่ากับ .89) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มทดลองที่มีบริบทใกล้เคียงกับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 50 ชุด ตรวจสอบข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขแล้วนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด จัดการข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล พร้อมทั้งวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ (Software Package) แล้วแปรผลอ้างอิงผ่านสถิติคือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสหสัมพันธ์

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จาก 10 สถานที่ตั้งการศึกษา (1 คณะ 7 วิทยาเขต และ 2 วิทยาลัย) และผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึก (Insight) ในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กับกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Specific Method) จำนวน 35 รูป/คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร รองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการวิทยาลัย ตามสถานที่ตั้งการศึกษา ประกอบด้วย

ระดับคณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยศาสนศาสตร์ 10 แห่ง พร้อมทั้งผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบสามเส้าข้อมูล (Data Triangulation) ด้านบุคคล ด้านเวลาและด้านความถูกต้องของการบันทึกข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแล้วอภิปรายผลเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และรายงานผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

การแปลผลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ประเมินผลสัมฤทธิ์หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) โดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard (BSC) ในประเด็น 4 ด้าน คือ (1) มุมมองด้านพัฒนาการของนักศึกษาที่ได้รับจากหลักสูตร (2) มุมมองด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร (3) มุมมองด้านการพัฒนาบุคลากร และ (4) มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร/อาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์พิเศษ จำนวน 120 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 เป็นศิษย์เก่า/ศิษย์ปัจจุบัน จำนวน 135 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 33.75 เป็นผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 110 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 27.50 และเป็นผู้บริหาร จำนวน 35 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 8.75 และผลสัมฤทธิ์หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) สะท้อนในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของนักศึกษาที่ได้รับจากหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) จำนวน 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X}$ 3.92) ปรากฏดังนี้

(1) ด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ 4.12) จุดแข็งพบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น การรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนและสังคม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ 4.80) จุดควรพัฒนาพบว่า นักศึกษามีพัฒนาการด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ 3.82)

(2) ด้านความสามารถในการคิดและการมีวิสัยทัศน์ ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ 3.68) จุดแข็งพบว่า นักศึกษามีจินตนาการ การออกแบบงานของตน ไม่คัดลอกงานผู้อื่นมาเป็นของตน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ 4.05) จุดควรพัฒนาพบว่า นักศึกษามีความสามารถในการวางแผนการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม และชัดเจน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ 3.60)

(3) ด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$) จุดแข็งพบว่า นักศึกษามีทักษะและมินิสัยที่ดีต่อการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.08$) จุดควรพัฒนาพบว่า นักศึกษามีพัฒนาการด้านทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.50$)

(4) ด้านทักษะการแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$) จุดแข็งพบว่า นักศึกษาสามารถยอมรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.20$) จุดควรพัฒนาพบว่า นักศึกษามีการวางแผนการเรียนรู้ การปฏิบัติตามแผนตามขั้นตอนที่กำหนด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.60$)

(5) ด้านทักษะในการทำงานและเจตคติของนักศึกษา ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$) จุดแข็งพบว่า นักศึกษา มีความพากเพียร ขยัน มีความอดทนต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.08$) จุดควรพัฒนาพบว่า นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวก แก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ด้วยควมมีเหตุผลมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.80$)

2) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมุมมองด้านการพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2563) จำนวน 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X}=4.11$) ปรากฏดังนี้

(1) ด้านการจัดทำและการพัฒนาหลักสูตร ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.04$) จุดแข็งพบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) เข้าใจในความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ และความร่วมสมัยของหลักสูตรฯ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.04$) จุดควรพัฒนาพบว่า ความมีมาตรฐานและความทันสมัยของการเรียนในศตวรรษที่ 21 ของหลักสูตรฯ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.98$)

(2) ด้านการบริหารหลักสูตรหรือการนำหลักสูตรไปใช้ ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$) จุดแข็งพบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร/อาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์พิเศษ การวางแผนในการนำหลักสูตรฯ ไปประยุกต์ใช้ตามกรอบ TQF ทั้ง 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.07$) จุดควรพัฒนาพบว่า มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เนื้อหารายวิชาก่อนการบรรยายในรายวิชาที่สอน ($\bar{X}=3.06$)

(3) ด้านคุณภาพการจัดเรียนการสอนของหลักสูตร ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.27$) จุดแข็งพบว่า หลักสูตรฯ มีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.40$) จุดควรพัฒนาพบว่า โครงสร้างหลักสูตรฯ มีความเหมาะสมในการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.02$)

(4) ด้านการประเมินและวัดผลการจัดเรียนการสอนของหลักสูตร ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$) จุดแข็งพบว่า นักศึกษาได้รับการวัดและประเมินผลการเรียนในรายวิชาที่สอนตาม

กรอบ TQF ทั้ง 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.15) จุดควรพัฒนาพบว่า ทุกรายวิชามีวิธีการวัดและประเมินผลครอบคลุมด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและเจตพิสัย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.00)

(5) ด้านการรายงานผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.28) จุดแข็งพบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร/อาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์พิเศษมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาวิชาก่อนการบรรยายในรายวิชาที่สอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.06) จุดควรพัฒนาพบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร/อาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์พิเศษ มีการบูรณาการเรียนการสอนตามเกณฑ์ของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.20)

3) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2563) จำนวน 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X}$ =3.53) ปรากฏดังนี้

(1) ด้านการส่งเสริมทักษะ ความสามารถในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตร ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.82) จุดแข็งพบว่า มีการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.15) จุดควรพัฒนาพบว่า หลักสูตรมีการส่งเสริมทักษะความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรฯ ให้กับอาจารย์อย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.06)

(2) ด้านความรู้ความสามารถของอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.68) จุดแข็งพบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จัดการเรียนการสอนตามกรอบ TQF 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.08) จุดควรพัฒนาพบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร มีการบูรณาการด้านการเรียนการสอนตามเกณฑ์การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.00)

(3) ด้านความพึงพอใจของอาจารย์ต่อหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต (2563) ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.43) จุดแข็งพบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร มีความพึงพอใจต่อหลักสูตรด้านการฝึกประสบการณ์อาชีพทางรัฐศาสตร์ จำนวน 6 หน่วยกิต มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.00) จุดที่ควรพัฒนาพบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร มีความพึงพอใจต่อหน่วยกิตในหมวดวิชาเฉพาะ (รหัส BU) จำนวน 30 หน่วยกิต มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =2.90)

(4) ด้านความพึงพอใจของอาจารย์ต่อระบบค่าตอบแทนและสวัสดิการ ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =3.15) จุดแข็งพบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร มีความพึงพอใจต่อเงินเดือน ค่าตอบแทนการบรรยาย และค่าตอบแทนอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.48) จุดควรพัฒนาพบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร มีความพึงพอใจต่อระบบสวัสดิการที่ตัวท่านเองได้รับจากมหาวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =2.90)

(5) ด้านความพึงพอใจของอาจารย์ต่อระบบการบริหารจัดการภายใน ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.61) จุดแข็งพบว่า หน่วยงานต้นสังกัดให้การสนับสนุน ส่งเสริมบุคลากรให้มี

ความก้าวหน้าในอาชีพ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.96) จุดควรพัฒนาพบว่า ความปรากฏชัดเจนของหลักสูตรมาภิบาลในองค์กร (คณะ วิทยาเขต วิทยาลัย) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.01)

4.) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณและทรัพยากรของหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) จำนวน 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมระดับน้อย ($\bar{X}$ =2.28) ปรากฏดังนี้

(1) ด้านงบประมาณในการจัดการเรียนการสอน ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ =2.14) จุดแข็งพบว่า ความเหมาะสมด้านงบประมาณในการพัฒนาหลักสูตรฯ ที่ได้รับต่อปีการศึกษามีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =2.72) จุดควรพัฒนาพบว่า ความเหมาะสมด้านงบประมาณในการสร้างสื่อการสอนที่ได้รับต่อปีการศึกษา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =1.62)

(2) ด้านงบประมาณในการวิจัยและผลงานทางวิชาการ ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ =2.22) จุดแข็งพบว่า ความเหมาะสมด้านงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนที่ได้รับต่อปีการศึกษา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =2.70) จุดควรพัฒนาพบว่า ความเหมาะสมด้านงบประมาณในการสร้างผลงานวิชาการที่ได้รับต่อปีการศึกษา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =1.30)

(3) ด้านทรัพยากรบุคคลสายวิชาการ (T) ในระดับคณะ วิทยาเขต วิทยาลัย ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ =2.14) จุดแข็งพบว่า ความเหมาะสมของการได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =1.66) จุดควรพัฒนาพบว่า ความเหมาะสมและความพอเพียงของบุคลากรสายวิชาการในหน่วยงานของท่าน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =1.66)

(4) ด้านทรัพยากรในการสนับสนุนการเรียนรู้ ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ =2.46) จุดแข็งพบว่า ความเหมาะสมและความพอเพียงด้านบุคลากรสายสนับสนุนในหน่วยงานของท่าน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =2.72) จุดควรพัฒนาพบว่า ความเหมาะสมด้านอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกในที่ตั้งของท่าน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =2.03)

(5) ด้านสาธารณูปโภคและความปลอดภัยในสถานศึกษา ความคิดเห็นโดยรวมมีอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ =2.45) จุดแข็งพบว่า ความเหมาะสมและความปลอดภัยในองค์กร (มหาวิทยาลัย วิทยาเขต วิทยาลัย) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =3.00) จุดควรพัฒนาพบว่า ความเหมาะสมและความพอเพียงด้านสถานที่พักผ่อนสำหรับนักศึกษาในมหาวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =2.00)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาความสัมพันธ์ของความเป็นมาตรฐานของหลักสูตรกับความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในประเด็น 4 ด้าน คือ (1) มุมมองด้านการพัฒนาการของนักศึกษาที่ได้รับจากหลักสูตร (2) มุมมองด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร (3) มุมมองด้านการพัฒนาบุคลากร และ (4) มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation หรือค่า r) พบว่า มุมมองด้านกระบวนการพัฒนา

หลักสูตร มีความสัมพันธ์กับการตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 543$, $p = <.001^*$) ดังตารางต่อไปนี้

มุมมองต่อหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563)	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value
1. มุมมองด้านพัฒนาการของนักศึกษาที่ได้รับจากหลักสูตร	.199	.122
2. มุมมองด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร	.542	<.001*
3. มุมมองด้านการพัฒนาบุคลากร	.050	.673
4. มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร	.088	.422

* ระดับนัยสำคัญ <.05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 นำผลการวิจัยไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2566) ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานการณ์โลกในปัจจุบัน และตลาดแรงงานในอนาคต ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) โดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard (BSC) ในประเด็น 4 ด้าน คือ (1) มุมมองด้านพัฒนาการของนักศึกษาที่ได้รับจากหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$) (2) มุมมองด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ผลสัมฤทธิ์หลักสูตรมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$) (3) มุมมองด้านการพัฒนาบุคลากร ผลสัมฤทธิ์หลักสูตรมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก ($\bar{X}=3.53$) และ (4) มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร ผลสัมฤทธิ์หลักสูตรมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับน้อย ($\bar{X}=2.28$) กล่าวสรุปโดยภาพรวมได้ว่า ผลสัมฤทธิ์หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) มีจุดแข็ง คือ ด้านพัฒนาการของนักศึกษาที่ได้รับจากหลักสูตร ด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร และด้านการพัฒนาบุคลากร ส่วนจุดที่ควรพัฒนา คือ ด้านงบประมาณและทรัพยากร

การแปลผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จาก 10 สถานที่ตั้งการศึกษา (1 คณะ 7 วิทยาเขต และ 2 วิทยาลัย) และผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงลึก (Insight) ในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กับกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Specific Method) จำนวน 35 รูป/คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร รองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการวิทยาลัย ตามสถานที่ตั้งการศึกษา ประกอบด้วยระดับคณะ วิทยาเขต และวิทยาลัยศาสนศาสตร์ 10 แห่ง พร้อมทั้งผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบสามเส้าข้อมูล (Data Triangulation) ด้านบุคคล ด้านเวลาและด้านความถูกต้องของการบันทึกข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแล้วอภิปรายผลเชิงพรรณนาดังต่อไปนี้

1) ผลลัพธ์การเรียนรู้และพัฒนาการของนักศึกษาที่ได้รับจากหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) ทั้ง 5 ด้าน สะท้อนให้เห็นความเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของบริบท

แห่งมหาวิทยาลัยที่สามารถผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่กับคุณธรรมอยู่ในระดับที่น่าพอใจ สิ่งหลักสุดควรปรับปรุงเพิ่มเติม คือ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยส่วนใหญ่มีจุดอ่อนทางด้านภาษาอังกฤษ ดังนั้น หลักสุดควรบูรณาการด้านภาษาอังกฤษในรายวิชาอื่น ๆ เพิ่มเติม ควรมีการบรรยายเป็นภาษาอังกฤษเพิ่มเติม และเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านภาษาอังกฤษอย่างเป็นรูปธรรม

2) กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) ที่ผ่านมานับว่ามีความก้าวหน้าและมีความเป็นมาตรฐานในระดับดี (Satisfaction) หลักสูตรมีความกระตือรือร้นและการพัฒนาอย่างรวดเร็วทั้ง ๆ ที่มีการเรียนการสอนทุกวิทยาเขต วิทยาลัย ในสถานการณ์ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ การเรียนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดการเรียนแบบ Active Based Learning เป็นต้น เป็นสิ่งจำเป็นที่หลักสูตรจะต้องให้ความสำคัญและนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

3) กระบวนการและผลสัมฤทธิ์ในด้านการพัฒนาบุคลากร มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมาก ที่ผ่านมาจะสะท้อนให้เห็นว่าอาจารย์เรามีความรู้ ความสามารถในการทางวิชาการ แต่สิ่งที่เราขาดไปคือทักษะในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรต้องเพิ่มทักษะการสอน ทักษะด้านนวัตกรรมและอาจารย์ต้องปรับเปลี่ยน Mindset ใหม่ให้ก้าวทันเทคโนโลยีสมัยใหม่ และอาจารย์สายรัฐศาสตร์ต้องเป็นแบบอย่างให้นักศึกษาด้านความเป็นผู้นำ Leadership ปฏิบัติตนบนกรอบของความเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและทรงคุณธรรม จริยธรรม

4) ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้สำเร็จการศึกษาของหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2566) ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ คู่คุณธรรม จริยธรรม เป็นพื้นฐาน พร้อมทั้งจะต้องเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ มีทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะด้านภาษาอังกฤษ ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และการสื่อสาร ทักษะชีวิตในยุคพลเมืองดิจิทัล เป็นต้น

5) องค์ความรู้ในศาสตร์ที่ศึกษาและองค์ความรู้ที่พึงประสงค์ของหลักสูตรคือ เป็นบัณฑิตที่มีความฉลาดรู้ทางด้านความคิดและทางอารมณ์ มีความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยทางด้านศาสนา มีความรู้ที่ทันสมัยในศตวรรษที่ 21 สามารถครองตน ครองคน และครองงานได้

6) ความคาดหวังในการนำความรู้ไปประกอบอาชีพและประยุกต์ใช้ในชีวิตคือ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาด้านรัฐศาสตร์ มีองค์ความรู้ทางการปกครอง เป็นผู้นำสังคมได้ ทำงานได้อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม

7) ความคาดหวังที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2566) ประกอบด้วย (1) มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นคนดี มีภาวะผู้นำ และมีความฉลาดทางอารมณ์ (2) มีความรู้ในศาสตร์ของตนและทักษะด้านภาษาอังกฤษ มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในศตวรรษที่ 21 (3) มีความคล่องตัวทำงานได้หลายอย่างแบบ Multi Functions สามารถทำงานกับสาขาอื่น ๆ

ได้ บุคลากรรายวิชาได้ ใจกว้างทำงานแบบ Cross Function Team ได้ และ (4) มีความเสียสละ กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์และรับใช้สังคม

อภิปรายผล

มุมมองที่ 1 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของนักศึกษาที่ได้รับจากหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ที่พึงประสงค์ ด้านความสามารถในการคิดและการมีวิสัยทัศน์ ด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ด้านทักษะการแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และด้านทักษะในการทำงานและเจตคติของนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X}=3.92$) มุมมองที่ 2 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมุมมองด้านการพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2563) จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านการจัดทำและการพัฒนาหลักสูตร ด้านการบริหารหลักสูตรหรือการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านคุณภาพการจัดเรียนการสอนของหลักสูตร ด้านการประเมินและวัดผลการจัดเรียนการสอนของหลักสูตร ด้านการรายงานผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X}=4.11$) มุมมองที่ 3 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2563) จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านการส่งเสริมทักษะ ความสามารถในการจัดการและพัฒนาหลักสูตร ด้านความรู้ความสามารถของอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ด้านความพึงพอใจของอาจารย์ต่อหลักสูตร ด้านความพึงพอใจของอาจารย์ต่อระบบค่าตอบแทนและสวัสดิการ ด้านความพึงพอใจของอาจารย์ต่อระบบการบริหารจัดการภายใน มีค่าเฉลี่ยรวมระดับมาก ($\bar{X}=3.53$) สะท้อนให้ถึงความร่วมสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา วิศุรีย์ วีรศิลป์ และลักษณา อินทร์บึง. (2563) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของบัณฑิตทางสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์บัณฑิตทางสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18$) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ (1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (2) การวิเคราะห์เชิงตัวเลขและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (3) ทักษะทางปัญญา (4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ (5) ความรับผิดชอบและความรู้ และแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรมีการจัดกิจกรรมควบคู่กับการเรียนการสอน ควรให้นักศึกษาได้ใช้ทฤษฎีที่ชั้นเรียนนำไปปฏิบัติจริงโดยผ่านรายวิชาเรียนตามหลักสูตรทั้งวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สหกิจศึกษา ตลอดทั้งวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ เพราะการปฏิบัติควบคู่กับการเรียนนั้นน่าจะทำให้หลักสูตรสามารถกำหนดอัตลักษณ์ที่มีความชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ชุมชนและท้องถิ่นได้ และมุมมองที่ 4 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณและทรัพยากรของหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านงบประมาณในการจัดการเรียนการสอน ด้าน

งบประมาณในการวิจัยและผลงานทางวิชาการ ด้านทรัพยากรบุคคลสายวิชาการ (T) ในระดับคณะ วิทยาเขต วิทยาลัย ด้านทรัพยากรในการสนับสนุนการเรียนรู้ และด้านสาธารณูปโภคและความปลอดภัยในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยรวมระดับน้อย ($\bar{X}=2.28$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ภควัด โอวาท (2565) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้วิธิตูลายภาพสำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็นเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา ด้านการเงิน และด้านนักเรียน 2) รูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้วิธิตูลายภาพ สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ประกอบด้วย (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) วิธีดำเนินการ มี 4 ด้าน 29 วิธีดำเนินการ ดังนี้ ด้านกระบวนการภายใน มี 10 วิธีดำเนินการ ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา มี 7 วิธีดำเนินการ ด้านงบประมาณและการเงิน มี 6 ดำเนินการ และด้านนักเรียน มี 6 วิธีดำเนินการ (4) การประเมิน และ (5) เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

สำหรับประเด็นความสัมพันธ์ของความเป็นมาตรฐานของหลักสูตรกับความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในประเด็น 4 ด้าน คือ (1) มุมมองด้านพัฒนาการของนักศึกษาที่ได้รับจากหลักสูตร (2) มุมมองด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร (3) มุมมองด้านการพัฒนาบุคลากร และ (4) มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation หรือค่า r) พบว่า มุมมองด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร มีความสัมพันธ์กับการตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 543, p = <.001^*$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชาคร คัยนันท์ (2565) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการบริหารหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า (1) ระดับประสิทธิผลของการบริหารหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารหลักสูตร ได้แก่ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตรที่มีความสัมพันธ์แบบพหุคูณกับประสิทธิผลของการบริหารหลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .883 และสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของการบริหารหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (R^2) ได้ร้อยละ 78 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ $\pm .26$ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่า วัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตรสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของการบริหารหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบและค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .348 กับ .353 และ (3) กลยุทธ์ในการเพิ่มประสิทธิผลของการบริหารงานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของอาจารย์

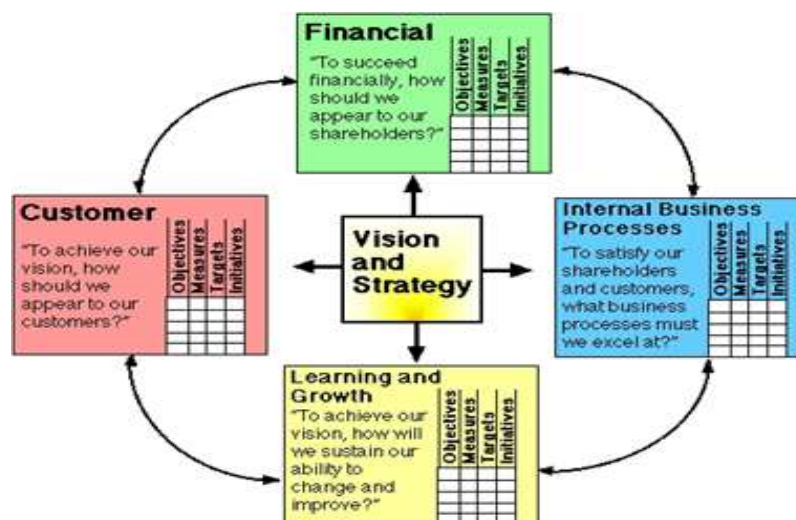
ผู้สอน และพัฒนาความชัดเจนของวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตรให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

พร้อมนี้ประเด็นที่สะท้อนถึงความคาดหวังที่มีต่อหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ ประกอบด้วย 7 ประเด็น คือ (1) นักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยส่วนใหญ่มีจุดอ่อนทางด้านภาษาอังกฤษ ดังนั้น หลักสูตรควรบูรณาการด้านภาษาอังกฤษในรายวิชาอื่น ๆ เพิ่มเติม ควรมีการบรรยายเป็นภาษาอังกฤษเพิ่มเติมและเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านภาษาอังกฤษอย่างเป็นรูปธรรม (2) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ การเรียนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดการเรียนแบบ Active Based Learning เป็นต้น เป็นสิ่งจำเป็นที่หลักสูตรจะต้องให้ความสำคัญและนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม (3) กระบวนการและผลสัมฤทธิ์ในด้านการพัฒนาบุคลากร มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมาก ที่ผ่านมาจะสะท้อนให้เห็นว่าอาจารย์เรารู้สึกว่ามีความรู้ ความสามารถในการทางวิชาการ แต่สิ่งที่เราขาดไปคือทักษะในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรต้องเพิ่มทักษะการสอน ทักษะด้านนวัตกรรมและอาจารย์ต้องปรับเปลี่ยน Mindset ใหม่ให้ก้าวทันเทคโนโลยีสมัยใหม่ และอาจารย์สายรัฐศาสตร์ต้องเป็นแบบอย่างให้นักศึกษาด้านความเป็นผู้นำ Leadership ปฏิบัติตนบนกรอบของความเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและทรงคุณธรรม จริยธรรม (4) ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้สำเร็จการศึกษาของหลักสูตร ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม เป็นพื้นฐาน พร้อมทั้งจะต้องเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ มีทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะด้านภาษาอังกฤษ ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสาร ทักษะชีวิตในยุคพลเมืองดิจิทัล เป็นต้น (5) องค์ความรู้ในศาสตร์ที่ศึกษาและองค์ความรู้ที่พึงประสงค์ของหลักสูตรคือ เป็นบัณฑิตที่มีความฉลาดรู้ทางด้านความคิดและทางอารมณ์ มีความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยทางด้านศาสนา มีความรู้ที่ทันสมัยในศตวรรษที่ 21 สามารถครองตน ครองคน และครองงานได้ (6) บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาด้านรัฐศาสตร์ มีองค์ความรู้ทางด้านการปกครอง เป็นผู้นำสังคมได้ ทำงานได้อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม และ (7) มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นคนดี มีภาวะผู้นำ และมีความฉลาดทางอารมณ์ มีความรู้ในศาสตร์ของตนและทักษะด้านภาษาอังกฤษ มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในศตวรรษที่ 21 มีความคล่องตัวทำงานได้หลายอย่างแบบ Multi Functions มีความเสียสละ กล้าคิดกล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์และรับใช้สังคม

สรุป

ภาพสะท้อนผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) โดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard (BSC) มีความเชื่อมโยงประเด็นใน 4 ด้าน คือ 1) มุมมองด้านพัฒนาการของนักศึกษาที่ได้รับจากหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.92) 2) มุมมองด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ผลสัมฤทธิ์หลักสูตรมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.11) 3) มุมมองด้านการพัฒนาบุคลากร ผลสัมฤทธิ์หลักสูตรมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.53) และ 4) มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร ผลสัมฤทธิ์หลักสูตรมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับน้อย ($\bar{X}$ =2.28) และกล่าวสรุปโดยภาพรวมได้ว่า

ผลลัพธ์หลักสูตรฯ มีจุดแข็ง คือ ด้านพัฒนาการของนักศึกษาที่ได้รับจากหลักสูตร ด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร และด้านการพัฒนาบุคลากร ส่วนจุดที่ควรพัฒนา คือ ด้านงบประมาณและทรัพยากร พร้อมทั้งผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้สำเร็จการศึกษาของหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2566) ควรเป็นบัณฑิตผู้ที่มีความรู้ คู่คุณธรรม จริยธรรมเป็นพื้นฐาน พร้อมทั้งจะต้องเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ มีทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะด้านภาษาอังกฤษ ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสาร ทักษะชีวิตในยุคพลเมืองดิจิทัล เป็นต้น และความคาดหวังที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2566) ประกอบด้วย (1) มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นคนดี มีภาวะผู้นำ และมีความฉลาดทางอารมณ์ (2) มีความรู้ในศาสตร์ของตนและทักษะด้านภาษาอังกฤษ มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในศตวรรษที่ 21 (3) มีความคล่องตัวทำงานได้หลายอย่างแบบ Multi Functions สามารถทำงานกับสาขาอื่น ๆ ได้ บูรณาการรายวิชาได้ ใจกว้างทำงานแบบ Cross Function Team ได้ และ (4) มีความเสียสละ กล้าคิดกล้าแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์และรับใช้สังคม ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนต้องมีความสอดคล้อง เชื่อมโยง มีความเป็นพลวัตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและก้าวทันต่อสถานการณ์ในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

ภาพที่ 1.2 ความเชื่อมโยงของหลัก Balanced Scorecard (BSC)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ข้อค้นพบจากงานวิจัย คือ ผลลัพธ์การเรียนรู้และพัฒนาการที่ได้รับจากหลักสูตรสะท้อนให้เห็นบริบทแห่งมหาวิทยาลัยที่สามารถผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่กับคุณธรรมอยู่ในระดับที่น่าพอใจ สิ่งสำคัญที่ควรปรับปรุงในหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2566) คือ การปรับลดขนาดของบาง

กลุ่มรายวิชาที่ไม่ตอบสนองความต้องการในสถานการณ์ปัจจุบันลง การศึกษาเพิ่มเติมทักษะด้านภาษาอังกฤษ ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21 มีความฉลาดทางอารมณ์ สามารถครองตน ครองคน และครองงานได้

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบทิศทางการพัฒนาหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 ของกลุ่มมหาวิทยาลัยระหว่างศาสตร์ที่ตรงหรือสัมพันธ์กับรัฐศาสตร์เชิงพุทธ เช่น กลุ่มที่ 3 กลุ่มพัฒนาชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนอื่น กับ กลุ่มที่ 4 กลุ่มพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนา

2. ควรศึกษาวิจัยในประเด็นการสร้างและพัฒนาหลักสูตรแบบสากลที่จัดการเรียนการสอนเป็นภาคภาษาอังกฤษเพื่อรองรับอนาคตทางการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีเจตนารมณ์หลักคือ ต้องการศึกษาและการประเมินผลสัมฤทธิ์หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard (BSC) และเจตนาร่วมคือ นำผลการวิจัยและข้อค้นพบใหม่ (New Finding) ไปเป็นฐานข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการปรับปรุงและสร้างหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2566) อนึ่ง งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีจากความร่วมมือของหลายภาคส่วน ผู้วิจัยและคณะ ขอขอบคุณผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะผู้บริหาร คณาจารย์ ในหลักสูตร ศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบันและผู้ใช้บัณฑิต ทุกรูป/ท่าน พร้อมทั้งขอเจริญพรขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรเชษฐ์ โพธิ์อิน และ ดร.วินุช พรหมจักร ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ด้านการประสานงานระหว่างลงพื้นที่เก็บข้อมูล การให้ข้อเสนอแนะในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา คุณารักษ์. (2540). **พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กาญจนา คุณารักษ์. (2540). **หลักสูตรและการพัฒนา**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชาคร คัยนันท์. (2565). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร-บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**.
- วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. 6(2) 100-108.
- ทิตนา แคมมณี. (2542). **การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โมเดลชิปปา**.
- กรุงเทพมหานคร: เดอะ มาสเตอร์ กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- เทพศักดิ์ บุญรัตน์. (2550). **เอกสารการเรียนรู้การวิจัยด้วยตนเอง. สถาบันวิจัยและพัฒนา, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.**

- บันลือ พุกกะวัน. (2543). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท คอมแพคพริ้นท์.
- ภควัต โอวาท. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้วิธียุทธศาสตร์สำหรับ
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2563). หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง.
คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์. นครปฐม. (เอกสาร มคอ. 2).
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2554). การปรึกษาทางจิตวิทยา. คณะศึกษาศาสตร์, นนทบุรี:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เรณูมาศ มาอุ่น. (2559). การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ.
วารสารเทคโนโลยีภาคใต้. 9(2) 169-176.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). สนุกกับการเรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2560). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วิฑูรย์ วีรศิลป์ และลักขณา อินทร์บึง. (2563). แนวคิดการพัฒนาลักษณะของบัณฑิตทางสาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์. Journal of Modern Learning Development. 5(1). 108-124.
- สิทธิานต์ ตีลัน. (2560). สื่อการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการเข้าศึกษาต่อในหลักสูตร
สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). แนวคิดพื้นฐานการสร้างและพัฒนาหลักสูตร. เชียงใหม่: เดอะโนว์เลจเซ็นเตอร์.
- Kaplan, Robert S., and Norton David P. (1996 a). The Balanced Scorecard:
Translating. Strategies into Action. Boston : Harvard Business School Press.
- Oliva, P.F. (1992). Developing the Curriculum. (3^{ed}). New York : Harper Collins.